

Matematyka dla Ciekawych Świata XVII — lista 2

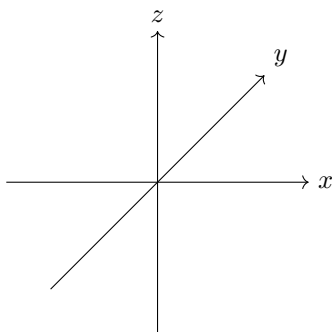
Układ współrzędnych i wektory

spisał Daniel Laskowski na podstawie różnych źródeł

9 marca 2026

1 Powtórzenie z wykładu

Na wykładzie zauważyliśmy, że znany ze szkoły układ współrzędnych można swobodnie poszerzyć do przestrzeni trójwymiarowej, poprzez dodanie kolejnej osi:

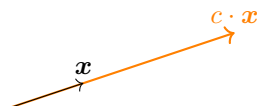
Dodatkowo poznaliśmy pojęcie wektora jako uporządkowanej pary punktów. Współrzędne wektora $\overrightarrow{pq}$ między punktami $p = (x_p, y_p)$ i $q = (x_q, y_q)$ wyznaczaliśmy, obliczając różnicę:

$$\overrightarrow{pq} = q - p = (x_q - x_p, y_q - y_p).$$

Wprowadziliśmy także podstawowe operacje na wektorach takie jak (wszędzie przyjmujemy oznaczenia współrzędnych $\mathbf{x} := (x_1, x_2, \dots, x_n)$, $\mathbf{y} := (y_1, y_2, \dots, y_n)$):

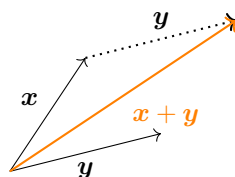
- mnożenie przez skalar ($c \in \mathbb{R}$):

$$c \cdot \mathbf{x} = (cx_1, cx_2, \dots, cx_n)$$

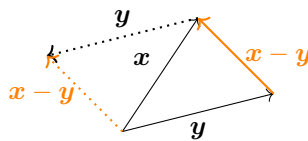
- dodawanie wektorów:

$$\mathbf{x} + \mathbf{y} = (x_1 + y_1, x_2 + y_2, \dots, x_n + y_n)$$

- odejmowanie wektorów:

$$\mathbf{x} - \mathbf{y} = (x_1 - y_1, x_2 - y_2, \dots, x_n - y_n)$$

- iloczyn skalarny:

$$\mathbf{x} \circ \mathbf{y} = x_1 y_1 + x_2 y_2 + \dots + x_n y_n.$$

Iloczyn skalarny choć nie jest wektorem niesie informację na temat kąta pomiędzy wektorami, mianowicie $\mathbf{x}$ jest prostopadły do $\mathbf{y}$ wtedy i tylko wtedy, gdy $\mathbf{x} \circ \mathbf{y} = 0$.

Wprowadziliśmy także równanie prostej w postaci kierunkowej $y = ax + b$. Równaniem tym nie da się jednak opisać prostej pionowej. Uniwersalnym równaniem jest równanie w postaci ogólnej $Ax + By + C = 0$, do którego trzeba dodać założenie, że A i B nie są równocześnie równe 0 (czyli $A^2 + B^2 \neq 0$). Poznaliśmy także równanie okręgu o środku w punkcie (a, b) i promieniu $r > 0$, wyrażone wzorem $(x - a)^2 + (y - b)^2 = 0$.

2 Zadania

1. Dane są punkty $\mathbf{p} := (-3, 2)$, $\mathbf{q} := (1, 4)$, $\mathbf{r} := (3, -5)$ i $\mathbf{s} := (-1, -7)$. Oblicz współrzędne wektorów:

a) $\overrightarrow{pq} + 2\overrightarrow{rs}$,   b) $3\overrightarrow{qr} - \frac{1}{2}\overrightarrow{rs}$,   c) $\overrightarrow{pr} + \overrightarrow{sq} + \overrightarrow{rs} + \overrightarrow{qp}$,   d) $4\overrightarrow{ps} - 6\overrightarrow{qr} + 5\overrightarrow{qs}$.

2. Dane są wektory $\mathbf{x} = (3, -1)$ i $\mathbf{y} = (5, 3)$. Znajdź taki wektor $\mathbf{v}$, że:

$$\frac{1}{2}\mathbf{y} = -\frac{1}{2}\mathbf{x} - 2\mathbf{v}.$$

3. Jaką długość ma wektor (x, y) ? Jaką długość ma wektor (x, y, z) ?

4. Sprawdź czy czworokąt o wierzchołkach w punktach $(-2, 1)$, $(-1, -1)$, $(2, 5)$ i $(0, 3)$ jest równoległobokiem.

5. Wyznacz równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez punkty:

a) $(0, -2)$ i $(5, 3)$ b) $(0, 54)$ i $(-18, 0)$ c) $(1 - \sqrt{2}, 4 + \sqrt{2})$ i $(0, 3)$.

6. Dane są dwa różne punkty $\mathbf{p} := (x_p, y_p)$ i $\mathbf{q} := (x_q, y_q)$. Jak będzie wyglądało równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez punkty $\mathbf{p}$ i $\mathbf{q}$?

7. Naszkicuj proste określone równaniami:

a) $y = -2x + 1$ b) $y = 2x + 4$ c) $y = \frac{1}{2}x - 2$ d) $y = 3$.

Jakie wnioski geometryczne na temat znaczenia współczynników w równaniu kierunkowym prostej zauważasz?

8. Kiedy dwie proste wyrażone równaniami kierunkowymi są równoległe? Kiedy są prostopadłe?

9. Dla jakich wartości parametru $m \in \mathbb{R}$ proste $y = (m^2 + 1)x - 2$ i $y = (2m^2 - 3)x - 2m - 1$ są równoległe?

10. Wyznacz równanie ogólne prostej przechodzącej przez punkty:

a) $(0, 8)$ i $(2, 4)$ b) $(-4, 3)$ i $(-4, 11)$ c) $(-3, 2)$ i $(4, 9)$.

11. Znajdź równanie okręgu:

- a) o środku w punkcie $(3, -2)$ i promieniu $r = \frac{1}{3}$,
 b) o środku w punkcie $(-2, 1)$, do którego należy punkt $(4, 7)$,
 c) przechodzącego przez punkty $(1, 5)$, $(8, -2)$ i $(9, 1)$.

12. Znajdź współrzędne środka i promień okręgu o równaniu:

a) $x^2 + y^2 - 2x - 6y + 9 = 0$,   b) $x^2 + y^2 + 4y - 5 = 0$.

13. Czy równanie $x^2 - 2x + y^2 - 2y + 3 = 0$ opisuje okrąg?

14. Znajdź punkt przecięcia prostych $k: y = 2x - 1$ i $l: x + 2y - 6 = 0$.

15. Znajdź współrzędne punktów wspólnych prostej $k: x + 2y + 4 = 0$ i okręgu $\omega: x^2 + y^2 + 8x + 4y + 19 = 0$.

3 Praca domowa

3.1 Zadania za 1 punkt

16. Wyznacz wartości parametrów $p, q \in \mathbb{R}$ tak, aby wektory $(3p + 5q, 2p - 6)$ i $(p + 4, -2q + 3)$ były równe.
17. Dla jakich wartości parametrów $p, q \in \mathbb{R}$ prawdziwa jest równość $p \cdot (1, -1) + q \cdot (2, 1) = (-5, -7)$.
18. Dla jakich wartości parametru $p \in \mathbb{R}$ proste $k : y = |4 + p| \cdot x - 8$ i $l : y = 3x + 2$ są równoległe? Dla jakich wartości parametru $p \in \mathbb{R}$ są one prostopadłe?

3.2 Zadania za 2 punkty

19. Wiadomo, że punkty $(-3, -1)$, $(1, 2)$ i $(2, 5)$ są kolejnymi wierzchołkami równoległoboku. Wyznacz współrzędne czwartego wierzchołka oraz punktu przecięcia jego przekątnych.
20. Dany jest czworokąt o wierzchołkach $(-4, 1)$, $(0, -2)$, $(3, 2)$ i $(-1, 5)$. Udowodnij, że jest on kwadratem.
21. Naskicuj w układzie współrzędnych zbiór opisany równaniem $y^2 = (x + 3)^2$.
Wskazówka: Zastanów się kiedy kwadraty dwóch liczb są równe.

3.3 Zadania za 3 punkty

22. Za pomocą rachunku wektorowego udowodnij, że odcinek łączący środki ramion trójkąta jest równoległy do jego podstawy, a jego długość jest równa połowie długości podstawy.
23. Pokaż, że wektor (A, B) jest prostopadły do prostej $Ax + By + C = 0$ ($A^2 + B^2 \neq 0$).
24. Pokaż, że jeśli $c - \frac{a^2}{4} - \frac{b^2}{4} = 0$ to równanie $x^2 + y^2 + ax + by + c = 0$ opisuje punkt. Jaki to punkt?